

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

UKA2021/023

2. november 2021

Mariane Paviasen

Uunga siunnersuut: Uranimik il. il., misissueqqaarnermut, ujaasinermut piaanermullu inerteqquteqarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat.

(Ineqarnermut, Attaveqaasersuutitut, Aatsitassanut, Inatsisit Atuutsinneqarnerannut Naligiisitaanermullu Naalakkersuisoq)

Una inatsisissaq tassaavoq Uranimik il.il misissueqqaarnermut, ujaasinermut piaanermullu inerteqquteqarneq pillugu Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut.

Aappassaannerinninnermi Inuit Ataqatigiinniit ima oqaaseqarniarpuqut.

Siullermeernerani inatsisissatut siunnersuummut akerliusunit, akerliunerminnut tunngavilersuiner mikkut issualaartarlugit oqaaseqarfigissavakka:

"Uranisijorniarneq pineqanngilaq pineqartoq tassaavoq aatsitassat qaqtigoortut"

Akissuterput: Qulequttami minnerpaammilluunniit nalorninartoqanngilaq suna pineqarnersoq, uranisiorniannigikkaani tassa maanna uranisiorniarnermik matusinissamut piffissanngorpoq. Aatsitassat qaqtigoortut tassaanngillat qaqtigoortut, qaqtiguunngillammi nunarpassuarnili piarneqarnissaat tunuarsimaarfigineqartarput piianermi annertuallaammik mingutitsisarneri pissutigalugit. Uranisiorniarnani oqaluutigaluni uunga inatsisissamut akerliuneq tassaavoq marlunnik oqaqarneq, kialuunniit tamanna tusaasinnaavaa.

"Tusarniaaneq aatsitassarsiornianut ernumatitsivoq, aatsitassarsiornianut akisutigisoq, aatsitassarsiunngikkutta qanoq iliussuugut?"

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Ukiut qassit tusalerparput innuttaasut ernumatinneqartut?

Kikkunuku maani inersuarmi sullittussaagigut?

Uanga taanna nalunngilluinnarpara Innuttaasut sullittussaavakka ernumatinneqarnerat unitsinneqartariaqarpoq, peqqissumik inooqataasinnaanissaat toqqissisimanissaat pingaernerpaajusutut suliassatut maani isigaara. Aatsitassarsiorniarnierup aqqani nunaqavissut inuussutissarsiummik ingerlatsinerat aporfilersuinnarneqarsinnaangilaq, iliusissarput tassaavoq nunaqavissut aqqutissiuunnissaat, peqqissumik inuuneqartuarsinnaanissaat, toqqissisimallutik nunami maani mingutitsiviunngitsumik anguniagaqarluta sinaakkusersuinissarput.

"Maani nunatsinni uranisiorniarteqanngisaanarmat, Killavaat ilisimaneqanngilaq qinngornernik ulorianartunik akoqarnersoq."

Tamanna eqqunngilaq, Nunatsinni uranisiortoqarniarnikuuvoq Risø-mi maanna ukiorpanngortuni aatsititassat 3.700 T miss. Dansk it uranisoraluarnierisa kingorna Kuannersuarneersut manna tikillugu aningaasarpasuit atorlugit nakkutigalugit ukiorpanni ingerlapput. Kuannersuarni aatsitassarsiornissamik tapersersuisunut neqeroorutersi minnerpaammik 56.mill.tons-inik tagginneqartunik eqqagassanik (tailings)-nik pilersitsisussaavoq, uagullu tassunga qujaannarpugut.

Uggornaqaarlu Killavaanut tunngatillugu Naalakkersuisut siuliisa akuersissummik tunisisimanagerat, naalakkersuisooqataasimasunimmi maanna ersersinneqartoq Killavaani qinngornerit ulorianartunik akoqarnersoq ilisimasimanagu akuersissumik tunniusisoqarsinnaammat. Soqarnersoq ilisimanagu tunniusisoqarsimavoq, ernumanaallak ilisimanngisanik akuersissummik tunniussiinnartoqartarnikuusimammat, tamannalu ernumanaallannarpoq.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Uranisiortoqarniarsimasoqanngippammi suna pillugu 2013-mi uranimik paaasinnaaneq killeerutsinneqarsimava?

"Aningaasarsiornikkut periarfissat aporfilersorneqarput, mattussineruvoq"

Qujanartumik tusarniaasoqarnikuuvoq Australiamiillu misilittagaqartunit akissummik ilaatigut ima imaqartumik akissuteqartoqarluni:

"Uranimik paaanermi misilittakkavut tassaapput aniasoortoqarnera, erngartoorneq, mingutsitsineq, naalagaaffiup aningaasartuuteqarnera, innuttaasut akornanni avissaartuunneq, avatangiisinik aamma kulturimi sunniinerlunneq aammattaaq nunap ilaanit qimagutsinneqarneq".

"Ranger Kakadu-miittoq Northern Territory-mi, piviusumik unippoq paaaneq aamma nioqqutissiorneq tamakkerlugu januaarimi 2021-mi. Paaaffimmi maannakkut qitiutinneqarpoq siornatigut innerannut utertitsineq. Sumiiffiup tamatuma siornatigut innerannut utertitseqqinnissaanut naatsorsuutigineqarpoq AUD 1 mia. atorineqarnissaat."

Taakkuinnaqanngillat misilittagallit nammineq misissuilaaraanni qangaanniilli Navajo Indianerit ukiorpassuarni uranisorluni aatsitassarsiornerup kingunerisaannik suli peqqissutsimikkut eqqornerlunneqarlutik, nunagisaminnik qinngornernik ulorianartunik mingutsitivigineqarsimallutik naalliutaat atuarneqarsinnaapput. Ajoraluartumik oqaatsivut atorlugit paasissutissat annikipput, taamaammat paasissutissat annertunerusut oqaatsivut atorlugit suliarineqartariaqarneri sulissutigineqartariaqarpoq.

Uagut maani nunami imermik minguitsumik, nerisassanillu peqqinnartunik peqarsinnaajuaannarnissarput anguniarlugu sulissuteqartariaqarnitsinnik uranisornermik eqqussinnginnissatsinnik tikkuussipput annertuumik misilittagaareersut ilinniarfigisinnaasagut annertupput.

"Annikitsumik aatsitassarsiornerit qanoq sunnerneqassappat assersuutigalugu tugtupit"

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Akissutissaq tassunga Aatsitassanut inatsimmi ersarissumik §33-imi nassaassaareerpoq, aamma nunaminertaq tugtupitseqarfik nunami allamiunit oqartussaaffigineqarpoq, tunniunneqareernikuuvoq nunaqavissut nunami allamiunut akuersissummik piniaqqaartussangortinneqareernikuupput, ernumaginnittussaarnerorpasilaarpoq taamak oqalunneq.

“Mattussissanngilagut Kuannersuarni periarfissanik, anguniagaraarput avissaartuussutaasut minnerpaaffissaanniitinneqassasut.”

Maani inersuarmi tamat oqartussaaqataanerannut ataqqinnittoqaruni Kuannersuarnut tunngatillugu, Innovation South Greenland-ip ingerlataannik misissuisimanerit takuneqarsinnaapput, tassani misissuinerup takutippaa Kuannersuarni aatsitassarsiorniarnermut apersorneqartunit 71%-it akerliusut.

Aamma Kuannersuarnut tunngatillugu oqaatigisariaqartoq pingaartoq tassaavoq aatsitassarsiorfiuniartup 20%-iata miss. kisimi aatsitassarsiorusuttumit misissorneqarnikuusoq paaasoqalissappat tassaassasoq uraneqarfiit nunarsuarmi annersat tallimat akornanniittussaasoq, aatsitassarsiorniap nunani allani ussassaarutigalugu ingerlannikummagu, uagullu nalunnginngilarput Kuannersuarni Urani kisimi ajornartorsiutaanngitsoq aatsitassat assigiinngitsut ulorianartut Kuannersuarni nassaasaasut.

“Politikkikkut aalajangeruvoq urani pitsaasuunngitsoq”

Suli tupinnarsiartorput, nunarsuami ilisimatuut ataasiinnaanngitsut imminnullu attuumassuteqanngitsut uppernarsaasereernikuuaat naammattunnguamik urani tassaasoq aatsitassaq imaannaanngitsoq peqqissutsimut annertuummik innarliisartoq. Uranitalinnillu aatsitassarsiorfiit amerliartortillugit qinngornerit ulorianartut nunarsuatsinni annertusiartuinnassasut, taamaammallu immikkorluinnaq ittunik uranimut tunngatillugu malitassiortoqartartoq.

Urani qanorluunniit annertutigigaluarpat aatsitassarsiorneq ingerlanneqarsinnaasuutillugu inissisimanitsinni assorujussuaq ernumananeq

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

innuttaasunit pigineqarpoq, peqqissuserput akigalugu aningaasarsiorniarlutik "namminiilivinniassagattagoq" oqariartorfigaluta illua 'tungaani nunaminertat annertoorejussuit nunatsinniit oqartussaaffigiunnaarlugit atsitassarsiornianut tunniussuullugit inissittaqattaarutsigit namminiilivinnissarput ungasilligaluttuinnassaaq. Tassaasaarmi aatsitassarsiorfinnut isumalluuteqarneq aqunneqarnerlu.

Una inatsisissaq sanaartornermut, aatsitassanut qaqtigoortunut, attuumassuteqanngilaq, uranimut piaanissamut qinngornernik ulorianartunut tunngavoq sulluunniit qinngornernik ulorianartuleriffiuleratarsinnaasunut killilersimaarinnittussaalluni, nunarput nunarsuarput, kingulissagut, innuttagut pillugit taakkumi mianerisassaraarput artorsaatissaannik pilersitsissanngilagut.

Qineqqusaarnermi partiit tamarluinnarmik pinngitsoqaratik uranimik aatsitassarsiornissamik unititsiniarlutik qineqqusaaruteqarnikuupput. Maanna kikkut qineqqusaarutiminnik piviusunngortitserusunnerat annertuumik takussutissaqartitsisoqalenera qilanaaralugu inernissaa takulerparput. Taannalu qinersisartunut assorujussuaq eqqaamaqqunarpoq, oqaatsinik eqquutitsisut maanna ersarissumik takutitisileneri. Oqaraannimi uranisiorniannngilagut taava inatsisissaq una akueralugu tassissutigisussanngoqqavarput.

Minguissuseq peqqissuseq mianerinninneq toqqissisimaneq tassa uagut maani qinikkatut suliarisassarput pingaarutilik, inuiannut atugassaritassarput kikkumitaava peqataarusuppat.